

**БИЗНЕС КОМПАС
за Република Индия за 2020 г.**

1. Обща информация за Индия

ТЕРИТОРИЯ	3.28 млн. кв. км.
НАСЕЛЕНИЕ	около 1.38 млрд. души
СТОЛИЦА	гр. Делхи /около 25 млн. жители/;
РЕЛИГИИ	хиндуизъм /81% /, ислям /13% /, сикхизъм, християнство, будизъм;
НАЦИОНАЛНИ ПРАЗНИЦИ	26 януари – Ден на Републиката; 15 август – Ден на Независимостта;
НАЦИОНАЛНА ВАЛУТА	индийска рупия (1 евро = 86 инд. рупии, окотомври 2020 г./
ОСНОВНИ ОФИЦИАЛНИ ЕЗИЦИ	английски език и хинди

Индия е сред страните с най-дълга история в света, която може да се проследи по писмени източници до средата на третото хилядолетие пр.н.е. Индийската държавност и култура достигат своя разцвет при император Ашока (273-232 г. пр.Хр.), династиите Гупта и Паллава (3-8 в.), владетеля Акбар (1556-1605 г.) от периода на великите моголи. Индия е родина на изтъкнати реформатори и мислители с неоспоримо влияние върху световната цивилизация като Сидхарта Гаутама /Буда/, Гуру Нанак /основоположник на сикхизма/, Махатма Ганди, Рабиндранат Тагор.

Силно влияние върху историческото развитие на страната оказват редица продължителни нахлувания на чужди завоеватели - афгани през 12 век, моголи през 16 век и европейци през 18 век. Британското влияние оставя най-силен отпечатък върху съвременния облик на страната. То довежда до териториално обединение на Индия, централизиране на административния апарат, развитие на комуникациите, индустрията и търговията, утвърждаване на общ език (английски) за индийския елит.

Съвременна Индия възниква като държава на 15 август 1947 г., когато върху част от територията на колонията Британска Индия се създават, разделени по религиозен признак, две държави Индия и Пакистан, със статут на доминиони. На 26 януари 1950 г., съгласно приетата и обявена на тази дата конституция, Индия е провъзгласена за независима република, член на Британската общност (сега Общност на нациите).

2. Форма на управление в Индия

Според конституцията от 26 януари 1950 г. **Индия е федерална държава с парламентарна система на управление. Има 29 щата и 7 съюзни територии**, а Делхи е със специален статут на държавна столица. Щатите са формирани като

правило на етнически принцип и отразяват многонационалния характер на страната.

Висш законодателен орган е двукамарният парламент, съставен от Горна камара – Съвет на щатите (Раджия сабха), и Долна камара – Съвет на представителите (Лок сабха). Долната камара има водеща политическа роля.

Президентът се избира непряко от колегия, състояща се от избраните членове на двете камари на парламента и щатските събрания, и не разполага с реална власт. Вицепрезидентът се избира от членовете на двете камари на парламента. Централното правителство, осъществяващо изпълнителната власт, се сформира от партията или коалицията с мнозинство в Долната камара, като нейният лидер става министър-председател. Щатите имат губернатор /фактически представител на централното правителство/, законодателни събрания и правителства, начело с главен министър, с ограничени пълномощия. Съюзните територии се управляват пряко от централното правителство. В централното и щатските правителства влизат както кабинетни министри, които ръководят съответните министерства, така и държавни министри, които отговарят за отделни департаменти в министерствата. Секретарите на министерствата са най-висшите служители в държавната администрация и омолог на първи заместник-министри.

Дълбоко вкоренени в политическата система са принципите на демокрацията – изборно правителство, граждански контрол над армията, независима съдебна система, свободна преса, независими институции в областта на правата на човека. Същевременно етническото, религиозното и културното разнообразие, както и дълбоко вкоренените традиции на кастовата система, оказват силно влияние върху обществения и политическия живот.

Действащ парламент

Последните общи парламентарни избори в Индия (през април-май 2019 г.) се спечелиха за втори пореден път от Бхаратия Джаната Парти (БДжП), която е начело на Националния демократичен алианс, като БДжП спечели 303 депутатски места в 542-членната Долна камара на парламента на общите парламентарни избори в Индия. Партията „Индийски национален конгрес“ остава в опозиция с 52 места.

На 25 май 2019 г. президентът на Индия Рам Натх Ковинд връчи мандат на Нарендра Моди, председател на партията „Бхаратия Джаната“ за съставяне на новото правителство. Официалната церемонията по полагане на клетва на министър-председателя Нарендра Моди и новото правителство на Индия се състоя на 30 май 2019 г. в президентския дворец.

Повторният успех на БДжП в общите избори през 2019 г. се дължи основно на обещанията на партията за бърз и инклузивен икономически растеж на страната, главно чрез осигуряване на чуждестранни инвестиции. Доказателство за тези намерения е стартиралата през октомври 2014 г. правителствена кампания “Make in India”, която цели стимулиране на производството в страната и привличане на чуждестранни инвестиции. Същевременно бе разформирана Плановата комисия на Индия, с което бе демонстрирано желание да се даде повече самостоятелност на икономиките на отделните щати. На нейно място бе създаден NITI Aayog (Национален институт за трансформиране на Индия), оглавен от министър-председателя и функциониращ като „тинк-танк“ съвет, който да генерира

препоръки за развитие на националната политика, в т.ч. стратегически и технически насоки по въпроси, свързани с държавното устройство и икономика.

Освен инициативи за създаване на по-добър бизнес-климат (вкл. извършена демонетаризация и въвеждане на общ данък върху стоките и услугите – GST), премиерът Моди провежда и кампания за по-голяма активност на индийската администрация, за справяне с градската замърсеност и изчистване на водите на свещената река Ганг.

3. **Индийската икономика**

Основни икономически показатели на Индия:

Номинален БВП през индийската финансовата 2019-20 г. (прогнозни данни) - 2.6 трилиона щат. долара, като Индия заема 6-то място по този показател;

Общият БВП по паритетът на покупателната способност (PPP) е 8.7 трилиона щат. долара (3-то място в света);

Ръст на БВП от 4.2% през финансовата 2019-20 г.;

Очакван спад на БВП на Индия през финансовата 2020-21 г. от -10.2% (по прогнозни данни на МВФ);

БВП на глава от населението (2020-21 г.): 1877 щ.д. (139 място в света);

БВП на Индия по сектори: земеделие (15%); индустрия (23%); услуги (62%)

Актуалното икономическо развитие на Индия

По информация от Централната статистическа служба на Индия (Central Statistics Office), през индийската финансова 2019-20 г. (април 2019 – март 2020 г.) е отчетен ръст на БВП на Индия от 4.2% (при предварително планиран ръст от 8.5%) и съответно регистрирани ръстове на БВП от 6.8% и 7.2% през предходните две финансови години. Това е най-ниският годишен ръст на БВП на Индия през последните 11 години, засегната изключително силно от световната пандемия от Ковид-19.

Огромна проблем за индийската икономика е резкият спад през последните месеци, в резултат на Ковид-19, в трите основни компонента: потреблението, инвестициите и индийския износ. Към това следва да се добави и ниската събираемост от данъци (спад от -3.4% през индийската финансова 2019-20 г.), високата безработица (достиганала 24% през юли т.г.) и големият фискален дефицит от 4.6% от БВП за изминалата финансова година (при предварително планиран фискален дефицит от 3.4%).

Индийското правителство спешно се нуждае от финансови постъпления и планира да привлече през настоящата година големи чуждестранни инвестиции от бъдещи мащабни приватизационни сделки в доскоро силно контролирани сектори на индийската икономика като военната промишленост (наскоро прагът за ПЧИ в Индия беше увеличен от 49% на 74%) и минното дело.

Всичко това, заедно със засилващата се пандемия от Ковид-19 в Индия и разрастващата се световната икономическа рецесия, вещае изключително тежка финансова 2020-21 г. за индийската икономика и вероятност от икономически и политически сътресения в страната.

По обявени през септември т.г. официални данни от Националната статистическа служба на Индия (National Statistical Office) за първо тримесечие на индийската финансова 2020-21 г. (април-юни 2020 г.) БВП на Индия отбеляза огромен срив от -23.9% спрямо същия период на предходната година. Очакванията на икономическите анализатори в Индия са, че ще са необходими минимум 12-15 месеца, за да може отново страната да регистрира положителен ръст на БВП на тримесечна база.

Сривът в индийската икономика е отражение на влиянието на пандемията от Ковид-19 и наложената карантина в страната, която силно ограничи икономическата дейност и намали драстично потреблението, инвестициите и индийския износ.

В момента индийската икономика е в порочен кръг, тъй като вътрешното потребление се срива, а възможностите на индийското правителство да се намеси са силно ограничени, поради силно намалените приходи в държавната хазна от данъци и такси.

Индийската икономика е сред най-големите в развиващия се свят. Понастоящем страната заема 6-то място в света по номинален БВП (2.6 трил. щат. долара) и трето място по паритет на покупателната способност (8.7 трил. щат. долара), но БВП на човек от населението е едва 1877 щатски долара.

Индия е индустриално-аграрна страна с добре развита промишленост: автомобилна, хранителна, химическа, фармацевтична, текстилна, телекомуникации и информационни технологии, както и с висок научно-технически потенциал, вкл. в космическата и ядрената област.

Икономиката на Индия е смесена. Държавният сектор обхваща главно част от тежката промишленост и енергетиката, военната промишленост, железопътния и част от въздушния транспорт. Частният сектор преобладава в селското стопанство, услугите, производството на потребителски стоки и в част от тежката промишленост; основно предизвикателство е, че 75% от производството идва от малки и средни компании.

Индия е един от най-големите производители на селскостопанска продукция (около 600 млн. тона годишно), в т.ч. на първо място в света по производство на мляко и на второ място по производство на чай, захарна тръстика, ориз, пшеница, плодове, зеленчуци. Поради недостатъчни механизация и напоителни системи развитието на земеделието е все още силно зависимо от климатичните условия. Прилага се програма за по-голяма самостоятелност на отделните щати при въвеждането на различни схеми за привличане на инвестиции и стимулиране на производството на земеделски култури.

С високи темпове се развиват софтуерните отрасли и информационните технологии; установени са специални икономически зони и софтуерни паркове, където се предлагат данъчни облекчения и добра инфраструктура. Телекомуникациите са най-бързо развиващият се сектор на индийската икономика; бурно развитие бележи и автомобилостроенето.

Страната отбелязва изключителен напредък в космическата и ядрената област, където притежава висок научно-технически потенциал.

Индия е на 4-то място в света по потребление на енергийни ресурси и отново на 4-то място по производство. Недостигът на инсталирани мощности и на

електричество, както и енергийната ѝ зависимост са основен проблем за индустриалното производство.

Секторът на услугите е основният източник на икономически растеж в Индия, като представлява близо 47% от БВП и осигурява заетост на 31% от активното население. Предимство е наличието на евтина, образована и английскоговоряща работна ръка.

Сравнително слабо развит е туристическият сектор, което се дължи на недостига на хотели и недостатъчно развитата инфраструктура. Селското стопанство произвежда около 15-16% от БВП, но в него са заети 47% от населението. Производството и индустрията произвеждат около 23% от БВП и в тях са заети 22% от населението.

Понастоящем основните сектори на индийската икономика са:

- **информационни технологии и аутсорсинг** отбелязват средногодишен ръст от 25-30%, като дялът на информационните технологии в БВП на Индия достига 10 %, а над 3.5 млн. души работят в ИТ и ВРО сектора в Индия;

- **фармацевтичната индустрия в Индия** е един от водещите отрасли на индустриалното производство, като заема 3-то място в света по обем на произвежданите лекарства. Индия задоволява 70% от нуждите си от лекарства със собствено производство. Индия произвежда годишно лекарства за над 20 млрд.щ.д., като голяма част от тях са с експортна насоченост;

- **автомобилната индустрия в Индия** е четвъртата най-голяма в света с продадени 26.3 млн. нови автомобили през финансовата 2018-19 г. като се очаква индийската автомобилна индустрия (включително производството на автокомпоненти) да достигне 280 млрд. щат. долара през 2026 г.;

- **химическата индустрия в Индия** формира над 3% от БВП на страната. Въпреки, че Индия е традиционен нетен вносител на химикали, постепенно разликата между индийския внос и износ на химикали намалява. Индия е голям световен вносител на карбамид, което създава възможност за българските износители;

- **текстилната и шивашка индустрия в Индия** имат силно влияние върху икономическото развитие на страната, тъй като това е най-големият работодател в индийската икономика след селското стопанство, като допринася за 14% от индустриалното производство, формира 4-5% от БВП на Индия и 11% от износа на страната, като осигурява директна трудова заетост на повече от 35 млн. души;

- **телекомуникациите** са най-бързо развиващият се сектор на индийската икономика. Индия е втори най-голям телекомуникационен пазар в света, непосредствено след Китай, като са разрешени 100% чуждестранни инвестиции в сектора на телекомуникациите.

4. Членство в международни организации и регионални инициативи

Индия е член на Световната търговска организация от 1 януари 1995 г. и член на Общото споразумение за митата и търговията (ГАТТ) от 08 юли 1948 г.

През годините на независимо развитие Индия се придържа към политика на **необвързаност**, като става един от основателите и най-авторитетни неформални лидери на Движението на необвързаните страни.

Индия се стреми да играе водеща роля в регионалните интеграционни процеси в **Азия**, в т.ч. в рамките на Асоциацията за регионално сътрудничество в Южна Азия – **СААРК**, където работи за задълбочаването на връзките и образуването на Южноазиатски съюз по подобие на ЕС. Предвид забавянето на процесите в СААРК (главно заради блокиращата роля на Пакистан) през последните години Индия премества фокуса на регионалните си интереси към взаимодействие в рамките на Инициатива в Бенгалския залив за многосекторно техническо и икономическо сътрудничество (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation – **BIMSTEC**). Връзките с **АСЕАН** имат стратегическо значение за Индия, която от 1995 г. има статут на пълноправен партньор в диалога с организацията, а от 1996 г. е участник в Регионалния форум на АСЕАН. От 2010 г. е в сила Споразумение за свободна търговия с АСЕАН. През 2003 г. Индия се присъединява към Договора за приятелство и сътрудничество в Югоизточна Азия. Индия участва активно в **Източноазиатската среща на върха**. От 2006 г. Индия е член на **форума АСЕМ** (Asia-Europe Meeting). От 2017 г. е пълноправен член на **Шанхайската организация за сътрудничество**.

Индия разглежда укрепването на стратегическото си партньорство със **САЩ**, балансирането на нарастващото влияние и агресивност на **Китай** и поддържането на близки връзки с **Русия**, **Япония**, **Р Корея** и държавите от **БРИКС** и **АСЕАН**. Развитието на стратегическото партньорство с ЕС също е насочено към засилване на стратегическата автономност на Индия и утвърждаване на глобалния ѝ икономически статут.

5. Привлечени преки чуждестранни инвестиции

По официални данни от DPIIT (Department for Promotion of Industry and Internal Trade, Government of India) през **индийската финансова 2019-20** (април 2019 – март 2020 г.) **Индия е привлякла преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) от 49.98 млрд. щат. долара, регистрирайки ръст от 13% спрямо предходната година.**

През финансовата 2019-20 г. ПЧИ в Индия са постъпили основно от: Сингапур (14.6 млрд.щ.д.); Мавриций (8.2 млрд.щ.д.); Нидерландия (6.5 млрд.щ.д.); САЩ (4.22 млрд.щ.д.); Каймановите острови (3.7 млрд.щ.д.); Япония (3.22 млрд.щ.д.) и Франция (1.89 млрд.щ.д.).

Привлечените ПЧИ в Индия през изминалата година са основно в следните сектори: услуги (вкл. финансови, банкови, застрахователни, аутсорсинг и куриерски услуги) – преки чуждестранни инвестиции за 7.85 млрд.щ.д.; компютърен софтуер и хардуер - 7.67 млрд.щ.д.; телекомуникации – 4.44 млрд.щ.д.; търговия - 4.57 млрд.щ.д.; автомобилостроене – 2.82 млрд.щ.д.; строителство – 2 млрд.щ.д.; химическа промишленост – 1 млрд.щ.д и т.н.

През индийската финансова 2020-21 г. (април 2020 – март 2021 г.) **се очаква значителен спад в привлечените ПЧИ в Индия**, предвид сериозна икономическа криза в страната, породена от пандемията от Ковид-19.

6. Индийската външна търговия

По информация от Департамента по търговия към Министерството на търговията и индустрията на Индия, през индийската финансова 2019-20 г. (април 2019 – март 2020 г.) индийският износ на стоки и услуги е на обща стойност 528.45 млрд. щат. долари, спад от -1.36% спрямо предходната година, от които износ на стоки за 314.31 млрд. щат. долара (спад от -4.8%) и на услуги за 214.14 млрд. щат. долари (ръст от 4.13%).

Спадът в общия индийски износ се дължи основно на разразилата се пандемия в световен мащаб, породена от Ковид-19, което доведе до рязък спад през март т.г. на индийския износ на редица стоки: петролни продукти (-69%), месо и млечни продукти (-45%), инженерингови стоки (-43%), бижута (-41%), кожени изделия (-36%), текстил (-35%), чай (-34%) и др.

Индийският износ през финансовата 2019-20 г. се формира основно от: бижута от перли, скъпоценни и полускъпоценни камъни; обработени петролни продукти; лекарства; коли и част за тях; машини; органични химикали и т.н..

Общият индийски внос през финансовата 2019-20 г. е на стойност 598.61 млрд. щат. долари (-6.33% спрямо предходната година), от които внос на стоки за 467.19 млрд.щ.д. (спад от -9.12%) и на услуги за 131.41 млрд.щ.д. (ръст от 5.16%).

Вносът в Индия през изминалата финансова година се формира основно от: петрол и горива; перли, скъпоценни и полускъпоценни камъни; машини и оборудване; ядрени реактори и части за тях; органични химикали.

През финансовата 2019-20 г. общият търговски дефицит на Индия намалява до 70.16 млрд. щат. долара като през последната година нараства осезаемо делът на услугите в общата външна търговия на страната, дължащо се основно на ръста в ИТ и ВРО услугите.

Понастоящем Индия е 19-ти по големина износител и 10-и най-голям вносител в света.

Основните търговски партньори на Индия са: ЕС, САЩ, Китай, ОАЕ, Саудитска Арабия, Хонг Конг и Сингапур.

Силно протекционистичната външнотърговска политика на Индия

Като част от страните БРИКС (Brazil, Russia, India, China, South Africa), Индия води ясно изразена протекционистична политика по отношение на вноса на стоки и услуги. Въведени са редица тарифни и нетарифни бариери при чистия внос на стоки в страната. Наред с високите вносни мита на редица стоки от ЕС (напр. основни мита при внос на автомобили – 127 %, алкохолни напитки – 250 %, вина – 150 %, както и се налагат допълнителни мита на щатско ниво). Също така в Индия съществуват и редица бюрократични препятствия пред свободния внос на стоки (напр. режим на специални разрешения при внос на някои хранителни продукти и др.). Освен високите вносни мита, стоките при внос се оскъпяват допълнително и от редица косвени данъци (напр. налага се общ акциз върху стоките в размер на 12 %, високи диференцирани ставки на ДДС, други допълнителни данъци в зависимост типа на стоките и в зависимост от конкретния щат, в който те се търкуват).

Концепцията на Индия е развиване на собствено производство за задоволяване на вътрешните потребности на страната и максимално ограничаване на вноса на стоки, аналогични на произвежданите в Индия.

Успешна реализация на индийския пазар имат ограничен тип стоки, а именно:

- световноизвестни и маркетингово наложени стоки (много често луксозни стоки), с високо търсене (луксозни марки минерални води, хранителни изделия – сирена, алкохол, сладкарски изделия, облекла, спортни изделия и др.);
- стоки, чиито производители реализират скъпи и дългосрочни маркетингови усилия по създаване на търсене и налагане на индийския пазар (вино, хранителни продукти, специфични машини и съоръжения, изискващи следпродажбено сервизиране и др.);
- суровини и материали, при които няма необходимост от дългосрочна маркетингова стратегия (метални отпадъци – скрап, зърнени храни, бобови храни, злато, нефт, химически съединения, минерални торове и др.)

7. Търговско-икономическите отношения между Индия и България

Индия е дългогодишен и важен търговски партньор на България в Южна Азия.

За развитието и задълбочаването на двустранното търговско-икономическо сътрудничество е изградена широка и напълно актуализирана нормативно-правна рамка и регулаторни механизми на правителствено и бизнес равнище.

Двустранният **стокообмен** е дебалансиран, като традиционно търговското салдо е отрицателно за България. През последните години се отбелязва ръст на двустранния търговския стокообмен и по-специално на българския износ за Индия. **През 2019 г. българо-индийският стокообмен достига 314 млн.щ.д., от които 126.4 млн.щ.д. български износ и внос за 188.4 млн.щ.д.**

Реално българският износ за Индия е по-голям, но част от него минава през Сингапур и оттам се реекспортира за Индия, като статистиката го отчита за български износ за Сингапур. В официалната статистиката не са включени данните за износа на българско специално имущество и вноса на софтуерни продукти. Индия е един от основните пазари за продукцията на българската отбранителна индустрия. Индийски фирми изнасят софтуерни продукти за България и работят с няколко български банки, като внедряват и поддържат банковия софтуер.

Основни позиции на българския износ за Индия за 2019 г.: минерални и химични азотни торове (15 % от общия износ) ; карбонати (11%); табла, пана, конзоли, пултове, шкафове и други уреди за управление и ел.разпределение (11%); отпадъци и отломки от чугун, желязо или стомана (9%); инструменти и апарати за физични или химични анализи (8%); медикаменти (5%); телефонни апарати (4%) машини (2%) и др. **Основни позиции на българския внос от Индия за 2019 г.:** продукти на химическата промишленост (23%); медикаменти (8%); необработен алуминий (6%); полимери на пропилен (3%); полиацетали (3%); необработен тютюн (2%) и т.н

Понастоящем български стоки с добър потенциал за износ за Индия са: зърнени и бобови култури (пшеница, царевича, леща, кориандър); слънчогледово олио; изкуствени торове; розово масло и продукти на тази основа; вино и

алкохолни напитки (при съответна маркетингова и рекламна стратегия за налагане на пазара); машини за хранителната промишленост (при осигурен следпродажбен сервиз и обслужване); хранителни продукти и др.

Навлизване на индийския пазар - особености при търсенето и консумацията на стоки и услуги

Търсенето и консумацията на стоки и услуги в Индия са силно зависими от:

- Изградените традиции и навици:

Наложените обичаи и традиции в консумацията на определен вид стоки, свързано с психологията на индиеца, са трудно променими. Предложеното ново качество като правило отстъпва пред традициите. Наблюдава се незаинтересованост към новото, аналогично по предназначение изделие, независимо от предоставяното ново качество. Инерцията за осигурения пазар за класически наложеното е твърде силна, въпреки, че то вероятно е с възможно по-ниско качество.

- Популярност на предлаганите марки на световно равнище:

Средната класа на Индия, която представлява и основния пазар на стоки и услуги, силно се влияе от популярността на предлаганите импортни марки, по отношение на продукти на хранителната промишленост, облекло, алкохол и др. Луксозните световноизвестни или добре маркетинговани стоки са предпочитани пред непопулярните.

- Изгодност на предложението:

Индия е ценово-чувствителен пазар и при налагане на нов продукт съществено влияние оказва ценовата политика по отношение на продукта. От особено значение е офертната цена на новопредлаганото изделие предвид ценовата чувствителност на пазар „Индия“. В случай, че потенциален вносител в масовия случай трябва да избира между познат наложен продукт с по-ниско качество и нов неналожен продукт с по-добро качество, то новият би бил предпочетен единствено ако е по-изгоден от наложения до момента, а не поради по-високото си качество.

Възможности за българските износители

На база анализ на спецификата на индийския пазар, успешен износ в Индия се очертава пред няколко типа български износители:

Български стоки за износ за Индия без необходимост от налагане на пазара и разходи по скъпа маркетингова стратегия и активности, но при подходящи конкурентни ценови равнища:

- зърнени храни (пшеница, царевича)
- бобови култури (леща, боб, нахут)
- фуражни смеси
- скрап (железен, меден, алуминиев)
- слънчогледово олио
- изкуствени торове
- химически съединения (суровини за химичната промишленост – сода, киселини, др.)
- отпадъчна хартия
- хидрогенератори, специализирани машини (измервателни уреди)

- дървен материал
- етерични масла (розово масло).

Български стоки за износ за Индия с необходимост от налагане на пазара и необходими разходи за маркетингова стратегия и активности:

- вино и алкохолни напитки
- машини за хранителната промишленост (следпродажбено сервизиране на място)
- хранителни продукти (захарни изделия).

Продукцията на българския ВПК - тази продукция е традиционно наложена в Индия въпреки силната световна конкуренция. Предвид въоръжението от руски и НАТО-стандарти в Индия, произвежданите в България боеприпаси, въоръжение и резервни части имат добър пазар в Индия. Индия е един от най-големите пазари за България на военна продукция.

Български фирми, развиващи съвместно с индийски партньори производствени, маркетингови и сервизни активности:

- съвместно коопериране в производството на вино (доставка на българско вино в контейнери (bulk condition) и опаковане от индийски партньор), но с необходимост от маркетингов план;
- съвместно коопериране в производството на храни (доставка на ноу-хау, трансфер на технологии), производство на захарни изделия, плодови сокове;
- съвместно коопериране на български компании-износители с индийски компании-дистрибутори на стоки, като последните са отговорни за дистрибуцията на стоките в Индия;
- привличане на местни индийски представители за реализиране на маркетинг активностите на българските компании/сервизната следпродажбена поддръжка на доставени в Индия машини и съоръжения.

Съвместна инженерингова дейност: съществуват възможности за участие на български фирми в редица инфраструктурни проекти в Индия на базата на публично-частното партньорство, предвид мащабното строителство в страната на нови магистрали и пътища.

Необходимо е да се отбележи, че **за реализирането на успешни бизнес проекти на български компании в Индия**, реализирането и повишаването на износа на български стоки и услуги, необходимо е да се засили участието на българските фирми в международни търговски изложения и тяхното цялостно присъствие в Индия. Особеност на индийския пазар на стоки и услуги е, че изисква създаването на представителен офис или оторозирането на местен представител на българската фирма-производител, който да търси възможности за реализацията на българските стоки и услуги в силно-конкурентната международна среда, да се грижи за успешното маркетингане на стоките, а в случай на износ на индустриални инженерингови стоки – да бъде създаден център за сервизиране с обучен местен персонал за следпродажбено сервизиране. Международната конкуренция наред със силно-рестриктиращата вноса индийска икономика изискват и изследването на възможностите за разкриване и организиране на частично производство на стоки от български произход в Индия чрез реализирането на джоинт венчъри с

производствени индийски компании. Част от производствения процес (например опаковане) на български експортни стоки в Индия би дал сериозен ефект в реализирането на тези стоки на индийския пазар. По този начин значителна част от тежките вносни мита биха били избегнати и това би довело до възможност за българските компании да реализират успешно своите продукти на необятния индийски пазар.

Предвид зачестилите проблеми на български компании с некоректни индийски партньори, следва при извършване на внос от Индия, българските фирми да бъдат по-внимателни при сключването на договори с индийски компании, като предварително се проверяват индийските компании и се избягва 100% авансово заплащане на стоките, а да се договаря част от плащането да се извършва след получаване на стоката на българското пристанище и след проверка на нейното качество.

Двустранни инвестиции

През последното десетилетие нараства интересът на индийски компании за инвестиции в България.

Индийската фармацевтична компания **“Elder Pharmaceuticals”** реализира “джойнт-венчър” с българската компания “Биомеда”, Пловдив. Инвестиционният проект на “Elder Pharmaceuticals Pvt Ltd” в България се развива много добре, като през 2010 г. ръководството на “Elder Pharmaceuticals Pvt Ltd” увеличи дяловото си участие в “Elder-Biomed JSC”, Пловдив от 51% на 92%. Компанията постоянно развива производствените си мощности, увеличавайки номенклатурата на произвежданите лекарства, както и стартирайки производство на мехлеми и хранителни добавки на билкова основа. Произвежданите от “Елдер-Биомеда” ООД лекарства са предназначени основно за западноевропейския пазар. През 2008г. индийската ИТ компания **“Sutherland Global Services”** откри аутсорсинг център в София, обслужващ европейския пазар на 4 световни компании: Cisco, DELL, McAfee и Allianz. През юни 2013 г. компанията разшири инвестицията си в България, разкривайки нов кол център в гр. София за 4 нови клиента: Google, Amazon, Homeaway, Proofpoint. През последните години компанията откри нови аутсорсинг центрове в София, Бургас, Варна и Пловдив. През последните години индийската компания **“Namdhari Seeds Pvt Ltd”**, която е сред водещите производители на семена, плодове и зеленчуци в Индия, инвестира в закупуването на големи парцели земеделска земя в Пловдивския регион (над 2500 декара) с цел производство и износ на земеделска продукция за Европа. През 2013 г. стартира проект за изграждането на индийски център за йога, медитация и акупунктура **„Babe key village“** във врачанското село Паволче. Центърът работи от 2015 г. През 2014 г. индийската компания **„Cine Grand”** откри киносалони в София - в Сити Център София и в София Ринг Мол и др. и планира да разраства инвестициите си.

Същевременно през последните 3 години (2018-2020 г.) бяха реализирани нови успешни индийски инвестиции в България като: „NCL Technologies“ Ltd, понастоящем третата най-голяма индийска ИТ компания, инвестира у нас като придоби опериращата в България технологичната компания „C3i Solutions“ и планира да открие нови 400 работни места; корпорация **“Varroc Group”**, която е сред водещите индийски производители и доставчици на автокомпоненти, инвестира в България в придобиването на завод край гр.

Димитровград за производство на фарове, стопове и мигачи за автомобили, откривайки 150 нови работни места; индийската компания **Sutherland Global Services** разшири значително дейността си у нас през последните 2-3 години като в нейните аутсорсинг центрове в България вече работят над 3000 души; през 2020 г. индийската корпорация Viraj Profiles Ltd, световен производител на продукти от неръждаема стомана като стоманени жици, пръти и профили стартира сериозен инвестиционен проект в България в изграждането на производствени мощности в гр. Девня, Варненско; индийската компания-производител на автокомпоненти “Imperial Auto Industries” Ltd проучва възможностите за инвестиции в България.

Успешни български инвестиции в Индия

Налице са през последните 4 години успешни български инвестиции в Индия като: най-бързо развиващия се доставчик на интернет в Делхи и Хайдерабад, регистрираната в Индия компанията “Excitel”, основана от български предприемачи, която понастоящем има над 350 000 крайни клиенти в Индия и за компанията работят над 1000 души в Индия, като през 2020 г. компанията разширява дейността си в още 15 индийски градове; изграден фармацевтичен завод за ветеринарни лекарства на “Huverpharma” в гр. Пуне; в процес на изграждане от българска компания е соларен парк в щата Бихар и др.

Туризмът е перспективен сектор за бъдещо развитие на двустранните икономически отношения предвид огромния брой индийски туристи пътуващи ежегодно в чужбина (над 25 млн. души). Понастоящем България е посещавана от около 15000 индийски туристи годишно, отбелязвайки средногодишен ръст от 25-30% годишно през последните 3 години (2017-2019 г.). За привличането на повече платежоспособни индийски туристи е необходимо не само силна промоционална кампания за възможностите за туризъм в България, но и активно присъствие на български туроператорски компании, които да открият свои представителства в Индия (Делхи или Мумбай).

Изключително негативно се отразява на този сектор световната пандемия от Ковид-19, като през 2020 г. е налице значителен спад в двустранния туристообмен.

8. Правно-нормативна база и полезни бизнес контакти в Индия

8.1. Заинтересованите български компании могат да намерят пълна информация за митническия и данъчен режим в Индия, както и да се запознаят подробно с основните индийски закони, регламентиращи външноикономическата и стопанска дейност, на следните официални електронни страници, които се актуализират периодично:

- условия за регистриране на компании в Индия и решаване на търговски спорове – www.mca.gov.in ;
- данъчен и митнически режим в Индия – www.finmin.nic.in и www.cbec.gov.in;
- валутен режим и обменен курс на инд. рупия – www.rbi.org.in ;
- информация за индийския инвестиционен климат и облекчения за чуждестранните инвеститори – www.iic.nic.in ;

- индийската външнотърговска политика; информация за индийския държавен бюджет; нива на данъци и мита – www.exim.indiamart.com/indian-budget ;
- дипломатически отношения и визов режим (Министерство на външните работи на Индия) - www.meaindia.nic.in ;
- установяване на директни бизнес контакти с индийски компании: (<https://www.indiamart.com/>) и (<https://in.kompass.com/>);
- уеб портал на Directorate General of Foreign Trade of India (<http://dgft.gov.in/>);
- информация за вносите мита и изисквания при внос на земеделски стоки могат да се намерят на уеб страницата на ICEGATE (<https://www.icegate.gov.in/>)

8.2. Полезни координати на водещите индийски търговски палати, където членуват и най-големите индийски компании и на двустранни търговски камари:

- Federation of Indian Chambers of Commerce&Industry (над 200 000 инд. компании членуват в FICCI) – www.ficci.com;
- Confederation of Indian Industry – www.ciionline.org;
- Associated Chamber of Commerce & Industry of India – www.assochem.org;
- PHD Chamber of Commerce and Industry – www.phdcci.com
- Индийско-българска бизнес камара в София - <http://www.ibbc.bg/>
- Индийско-азиатско-българска търговско камара в Делхи - www.iabcc.in

8.3. Сайтове за установяване на бизнес контакти – координати на индийски компании по сектори:

- “**Indian Business Directory**” – www.indiamart.com
- “**Trade India**” - www.tradeindia.com
- “**Kompass-India**”- <https://in.kompass.com/>

8.4. Основни панаири и изложби в Индия – календар и подробна информация за изложенията;

- Indian Trade Promotion Organization – www.indiatradefair.com ;

8.5. Информация за сериозни индийски консултантски и юридически фирми, които изявяват готовност да развият бизнес със заинтересовани български компании:

- *Координати на индийски консултантски фирми по въпроси, касаещи външнотърговския/митнически режим и пазарния достъп, както и компании, занимаващи се с пазарни проучвания, маркетинг и намиране на потенциални бизнес партньори:*

- “**European Business and Technology Centre**” – www.ebtc.eu (offices – New Delhi; Mumbai; Bangalore; Kolkata). ЕВТС е финансиран от ЕС и европейски търговски палати;

- **“PricewaterhouseCoopers India Pvt Ltd”** – address: Susheta Bhawan, 11A Vishnu Digamber Marg, New Delhi – 110 002; tel: +91 11 4115 0000; fax: +91 11 2321 0596; e-mail: www.pwc.com/India ;
- **“Vedas Shaakha Pvt Ltd”** – address: 161 Jorbagh, New Delhi – 110003; tel: +91 11 43523161; fax: +91 11 24629027; e-mail: contact@vedantar.com ;
- **“CEMEX Consulting Group”**, 2-D-4, Parkwood Estate, Rao Tularam Marg, New Delhi – 110022; tel: +91 11 26165406; fax: +91 11 26165542; www.cemexconsultng.com ;
- **“Consultancy Development Center”** – address: India Habitat Center, Lodhi Road, New Delhi – 110003, India; tel: +91 11 24602915; fax: +91 11 24602602; www.cdc.org.in ;
- **ICRA Management Consulting Services Ltd** – address: Building N: 8, Tower A, DLF Cyber City, Phase – II, Gurgaon – 122002; tel: +91 124 4545800; 4545827; fax: +91 124 4545850; www.intcs.in ;
- **FEEDBACK Consulting Pvt Ltd**– address: O-46, Lajpat Nagar, Phase – II, New Delhi – 110 024; tel; +91 11 4653 4653; mob: +91 99710 02832; e-mail: rajeev@feedbackconsulting.com .
- *Източници за търговска информация - бюлетини, анализи на отделни сектори и пазарна статистика:*
  - **“National Council of Applied Economic Research”** – address: Parisila Bhawan, 11 Indraprahsa Estate, New Delhi – 110002; tel: +91 11 23379861; fax:+91 11 23370164; www.ncaer.org ;
  - **“Center for Monitoring Indian Economy Pvt Ltd”** - address: 11 Apple Heritage, 54-C Andheri-Kurla Road, Mumbai – 400093; tel: +91 11 22 26870595; fax: +91 11 22 26870696; www.cmie.com ;
  - **“Corporate Catalyst India Pvt Ltd”** - address: J.P.House, 118 Shahpur Jat, New Delhi – 110049; tel: +91 11 4100 9999; fax: +91 11 4100 9990; www.ccindia.com;
  - **“Wyzen Systems Pvt Ltd”** – address: D-118, Saket, New Delhi – 110017; tel: +91 11 26865337; fax: +91 11 26519890; www.wyzen.com ;
  - **“Cygnus Pvt Ltd – Business Consulting& Research”** – address: 503 Ansal Bhawan Marg, Connaught Place, New Delhi – 110 001; tel +91 11 41520651; www.cygnusindia.com ;
- *Юридически/консултатски кантори в Индия за регистрация на фирми, лицензионни режими, търговски спорове и трудово–правни въпроси в Индия:*
  - **“Luther-India”** – www.luther-services.com. Contacts in India – Mrs. Romyana Prodanova, e-mail: romyana.prodanova@luther-services.com

- **“K.R.Chawla & Co”** - Adocates & Legal Consultants – address: 26, Kailash Building, Kasturba Gandhi Marg, New Delhi – 110 001; tel: +91 11 23357658; fax + 91 11 23319995; e-mail: krcl@krcco.com ;
- **“TCM Pvt Ltd”** – Legal & Information Services – Vikant Tower, 4 Rajendra Place, New Delhi – 110008; tel: +91 11 4153 9999; FAX: +91 11 41539940; www.tcmindia.com ;

8.6. Координати на Търговската служба в Посолството на Република България в Делхи, Индия:

Илия Деков, ръководител СТИВ-Делхи
Embassy of the Republic of Bulgaria
16/17, Chandragupta Marg, Chanakyapuri
New Delhi – 110 021, India
Tel: +91 11/ 26115549; 26 11 5551;
Tel/Fax: +91 11/ 26871677;
E-mail: i.dekov@mi.government.bg ; idekov74@hotmail.com

Делхи, 21 октомври 2020 г.

**Изготвил: ИЛИЯ ДЕКОВ
СТИВ-ДЕЛХИ**